

Tað almenna má stuðla jarðarbrúkinum meira:

Føroyskur bóndi í dag — tímalønin 9,70 kr.

— og tá er arbeiðið, sum konan leggur í, ikki roknað upp í

— Fyri okkum, sum reka mjólkaframleiðslu versna møguleikarnir so skjótt, at hendir einki munagott frá tingsins síðu, so mugu vit bert geva uppat.

Hetta sigur Jákup Eidesgaard, bóndi á Eiði. Hann hevur nú í skjótt fjóra ár ríkið jarðarbrúk á Eiði. Bygdi sær fjós í 1977 til 15 mjólkineyt og hevur hesi árin velt stør øki upp úr nýggjum. Nú ger hann fyrireikingar til at byggja fjósið út og at velja enn meira úr nýggjum.

Tað var við góðum treysti og eldhug at fiski-maðurin og fjarritarin Jákup Eidesgaard fyrri nœkrum árum síðani legði seg út í jarðarbrúk.

Hvørjar eru tá royndir hansara nú aftaná at hava roynt at fáa ein hampuligan garð upp á fótur.

Tað er Jákup sjálvur tann rætti at svara uppá. Og hann er hvørki seinur ella í iva um at svara:

Tímalønin 9,70 kr.

— Tá eg byrjaði við jarðarbrúkinum roknaði eg út, at 10 mjólkikýr tá kundu geva mær eina arbeiðsmannaintøku, men sjálvsagt við nógv longri arbeiðsári.

Í dag trúgvi eg ikki, at ein kemur so frægt burtur úr strevinum, at ein fær eina úrtøku burtúr.

Seinasta ár var mín tímaløn uppá 9,70 kr. —

og tá er tað arbeiði, sum konan legði í, ikki roknað upp í — og tað er ikki so lítið.

— Men hvussu kann ein bóndi sum tú tá fáa ein tílikan garð at geva nakað av sær?

— Bert við at konan eisini arbeiðir. Kann hon ikki fara til arbeiðis eisini, so má ein gevast.

Fáa ov lítið fyrir vørna

Tað er nú alt annað enn »gull og grønar skógar«, sum ein nýggjur jarðarbrúkarar fær boðið at arbeiða við.

Jákup heldur fyrri, at útreiðslurnar hjá bóndunum vaksa alsamt, meðan teir hava trupult at fáa ein nóg góðan prís fyrir sínar vørur.

— Eg kenni ikki tølina fyrir infláti, men eg rokni við at hon má vera umleið 15 til 20% um árið. Hyggja vit nú eftir teimum rávørnum, sum vit skulu brúka t.d. kraftfóður, so er prívøksturin eini 10% uppá tvey ár, prisurin á grasfræi er vaksn við 90% og á kunsttøðum við 30–40%. Síðani kemur oljan aftrat.

Stórar olju- oljuútreiðslur

— Fyri meg sum skal

koyra langt — skal fáa gras oman úr fjøllunum og koyra teðini niðan aftur — har tyngja oljuútreiðslurnar nógv.

Sama er við reingerð av mjólkineytum o.ø., sum heitt vatn skal nýtast til í fjósinum. Har man eg brúka einar 40 l. av heitum vatni um dagin — og tað skal nakað av olju til at hita hetta vatnið upp við.

Jákup nevni í sama viðfangi tann eykatollin, sum tingið hevur lagt á bóndirnar. — Vit hava gott nokk fingið eitt 10 oyra aftrat í prísstudningi uppá mjólkina, men 10 oyru er bert 3,5% hækk- ing — og tá alt annað dýrkar úr 10 upp í 40%, so er greitt, at hesin studningur formáar sær einki.

Biligari enn ræstur fiskur

— Men varð studningurin til neytakjót ikki hækkaður í fjór eisini?

— Jú so var. Bóndirnir fáa í dag 8 kr. í studningi fyrri tað neytakjót teir selja. Men tað er kortini soleiðis í dag, at 1. floks neytakjót er biligari enn ræstur fiskur — so har er nakað galið.

— Hvussu er tá støðan hjá tær, sum er nýggjur í fakinum?

— Støðan er ring. Tá ein byrjar av nýggjum, so er rættiliga nógv nýgger. Ein hevur ikki ráð til at biðja fólk hjálpa sær. Tá eg byrjaði, metti eg, at eg

í miðal skuldi brúka 25 kr. um tíman til handverkarar og arbeiðsmenn. Í dag er tímalønin upp ímóti 55 kr.

Jákup visir eisini á, at tá fingi bóndirnir umleið 2,60 kr. fyrir liturin av mjólk. Í dag fáa teir umleið 2,87 kr. fyrir liturin. Her er so avgjørt ein skeivleiki.

Løgtingið má vera við

Hann sigur víðari, at mjólkaframleiðslan er ein ógvuliga trupul framleiðsla og metir tí, at lögtingið má vera við, soleiðis at bóndirnir kunnu fáa løn fyrir sitt arbeiði. Yvir- høvur eru tað eisini tær keypiveikastu familjurnar, sum hava mest brúk fyrir mjólk.

— Men Jákup, hvussu heldur tú tá, at lögtingið eigur at fyrihalda sær í m.a. hesum málinum?

— Teir mugu antin taka tollin burtur ella mugu teir hækka studningin. Eg meini eisini, at tað hevði verið rætt, um mjólka- virkið hjá búnaðarmonnum fekk allan innflutningin av mjólkavørnum um hendi. Soleiðis at tað hevði einkarrætt undir eftirliti av lögtinginum.

— Tá hevði føroyski brúkarin kanska fingið nóg mikið av mjólk og øðrum mjólkavørnum — aftur- imóti í dag, har vit bóndir mugu stoyta nógv av mjólkini burtur, tí tað kemur ov nógv inn av útlendskari mjólk.

Dumpingprísir frá EF

Jákup Eidesgaard visir eisini á, at vit hava ein konkurrent í dumpingprís- um frá EF. Hetta heldur hann vera ein tann størsta vandan fyrir føroysku mjólkaframleiðsluna. Her er so bæði talan um Ma- thildu-mjólkina og um ta mjólk, sum verður innflutt í tangum úr m.a. Dan- mark.

— Eg meti støðuna so álvarsliga, at skulu teir, sum nýliga eru farnir undir jarðarbrúk hava møgu- leika at klára seg, so mugu nýskipanir setast í verk.

— Hvørjar nýskipanir eru tá mest átroðkandi?

— Um brúkarin ikki

Vit prenta her seinna partin av samrøðuni við Jákup Eidesgaard, bónda á Eiði. Fyrr parturin undir yvirskriftini »Bóndi á Eiði brýtur upp úr nýggjum — veltir upp undir Slættaratindi« stóð í Sosialinum leygardagin 20. september í ár.

Í hesum seinna partinum seta vit Jákup ymsar spurningar um hansara meting av støðuni hjá føroyskum jarðarbrúki í dag.

skal gjalda meira fyrir vørurnar, sum vit framleiða, so mugu bóndirnir fáa prishækkan gjøgnum studning.

Eitt nýtt brúk krevur ógvuliga nógv av eykaar- beði við síðuna av. Í fjór hevði eg 4300 arbeiðstímar — og eg havi ikki havt ein einasta frídag síðani 12. februar 1978. Harafrat er at siga, at vit sum framleiða mjólk, eru teir einastu í samfelagnum, sum onga frítíðarløn fáa.

Í Noregi eru teir fremri enn vit. Har seta nœkr fjós ein mann at ferðast til garðarnar at taka sjúkra- dagar og feruavloysing.

Mjólkinn ongantið prístalsregulerað

Og Jákup Eidesgaard heldur fram:

— Fyrr kundi ein bert keypa fyra litrar av mjólk fyrir eina tímaløn. Í dag kann ein keypa 10 litrar her norðuri. Tað er júst her brekið liggur. Mjólkinn er ongantið vörðin prístalsregulerað — hon bert siglir aftur.

Jákup sigur víðari, at bóndirnir í Føroyum í dag kunnu ikki klára seg, uttan teir hava lønandi ar- beði við síðuna av. Og hetta heldur hann vera skeiðt.

— Tí set nú fyrri, at vit fyrr ella seinna koma í somu støðu sum í 1940. Hvat skuldu føroyingar tá etið. Vit eiga næstan eingi neyt, ongar hærir, ongar dunnur, eingi epli, og so hava vit eitt seyðabruk, sum er so viðbrekið, at ein ringur kavavetur ger, at lítið livir eftir.

— Hvat skulu vit tá eta má eg spyrja. Tí haldi eg, at tað er so umráðandi at

tað almenna luttekur í størri mun við at stuðla jarðarbrúkinum.

Tað almenna upp í — Hvussuleiðis heldur tú, at tað almenna átti at komið upp í?

— Soleiðis at møguleik- ar vóru skaptir fyrir eini úrtøku hjá honum, sum fæst við jarðarbrúk. Tað al- mennta ger jú bæði vegir og keiir. Har vil eg siga, hvi skal tað almenna tá ikki eisini vera við til at velja so mikið, sum ein nýggjur garður síðani kann leiga.

— Eg haldi ikki, at tað almenna sjálvt skal standa fyrir veltningini, men at tað stuðlar við eini kompensatió, ið tað al- mennta hevur eftirlit við.

Jákup nevni í hesum sambandi moldina á Sandi, sum varð koyrd á sjógvinn. Skuldi Lands- verkfrøðingurin javna hana út til bæ kostaði hetta 10 kr. m². Hetta visir, at vit mugu ikki koma inn á tann prís, um tað almenna skal stuðla velt- ing. Í dag kostar tað monnum umleið 4 kr. at velja ein m² úr nýggjum.

Vit eiga at minnst, heldur Jákup fram, at tá ein fyrst hevur velt úr nýggjum og síðani hevur brúkt bœin øll síni arbeiðs- ár, tá er bœurin betri hjá tí næsta ættarliðnum at taka yvir — og tá hann er 100 ella 1000 ár eldri, er hann vörðin uppfatur betri.

— Tí meini eg, leggur Jákup Eidesgaard aftrat, at tað eigur at vera ein al- menn útreiðsla at stuðla monnum at velja nýggjan bœ. Hetta er eitt varandi virði, sum alt samfelagið kemur at fáa nyttu av.

